

Dota

Bajčić, Miriam

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Academy of Applied Arts / Sveučilište u Rijeci, Akademija primijenjenih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:279:052458>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

University of Rijeka
Academy of
Applied Arts

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Academy of Applied Arts - Repository APURI](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
AKADEMIJA PRIMIJENJENIH UMJETNOSTI

DIPLOMSKI RAD
DOTA

Miriam Bajčić

Rijeka, lipanj 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
AKADEMIJA PRIMIJENJENIH UMJETNOSTI
Diplomski sveučilišni studij LIKOVNE PEDAGOGIJE

DIPLOMSKI RAD

DOTA

izv. prof. art. Alan Alebić

prof. dr. sc. Nataša Lah

Miriam Bajčić (0287007575)

Rijeka, lipanj 2024.

SAŽETAK

Diplomski rad „Dota“ prikaz je suvremene verzije dote ili miraza u obliku simboličkog prikaza nematerijalne osobne baštine koju žena, u ovom slučaju sama autorica, donosi u brak udajom. Pomno birajući fotografije i oslikavanjem prizora iz prošlosti, autorica se suočava sa sjećanjima, događajima, ljudima, mjestima iz njezinog djetinjstva, adolescencije i rane mladosti. Kroz proces oslikavanja, šivanja i sastavljanja jedinstvenog pokrivača od mnoštva manjih oslikanih zakrpa, stvara predmet jedinstvenog osobnog značenja. Autorica se na taj način povezuje sa svojim obiteljskim nasljeđem te iz svojih korijena crpi snagu za rast i stvaranje nove obiteljske grane. Pokrivač s ušivenim prizorima iz prošlosti služi kao štit i naslovnica novonastalog bračnog para. Toplina i intimni ugođaj stvaraju sigurnu i zaštićenu zonu od tuđih pogleda. Presentaciju rada uključuje performans u kojem supružnici mirno leže ispod „Dote“. Spoj tradicionalne tehnike ulja na platnu s nekonvencionalnim kontekstom pokrivača, uronjen u život autorice i njezinog supruga, stvara suvremenu umjetničku priču, no zastupa tradicionalne, kršćanske vrijednosti braka i obitelji. Jedan od najvažnijih aspekata je vidljiva manifestacija vjere u svakodnevicu. Svaki oslikani prizor na platnu, kao i performans, daje naglasak na obične, svakodnevne trenutke. Duhovna osnova te ideje je prihvaćanje i radosno vršenje povjerenih dužnosti u datom trenutku, staležu, točno na mjestu na kojem jesi jer u tome je Božja volja i svetost života.

SUMMARY

The master thesis "Dota (Dowry)" is a depiction of a contemporary version of a dowry in the form of a symbolic representation of the intangible personal heritage that a woman, in this case, the author herself, brings into marriage. By carefully selecting photographs and painting scenes from the past, the author confronts memories, events, people, and places from her childhood, adolescence, and early youth. Through the process of painting, sewing, and assembling a unique quilt from numerous smaller painted patches, she creates an object of unique personal significance. In this way, the author connects with her family heritage, drawing strength from her roots to grow and create a new family branch. The quilt with sewn scenes from the past serves as a shield and a cover for the newly formed married couple. The warmth and intimate atmosphere create a safe and protected zone from prying eyes. The presentation of the work includes a performance in which the spouses peacefully lie under the "Dowry." The combination of traditional oil painting techniques with the unconventional context of the quilt, immersed in the life of the author and her husband, creates a contemporary artistic narrative while advocating traditional Christian values of marriage and family. One of the most important aspects is the visible manifestation of faith in everyday life. Each painted scene on the canvas, as well as the performance, emphasizes ordinary, everyday moments. The spiritual foundation of this idea is the acceptance and joyful fulfillment of entrusted duties in the given moment and class, exactly where you are, for in this lies God's will and the holiness of life.

SAŽETAK.....	I
SUMMARY.....	II
SADRŽAJ	
1. UVOD.....	1.
2. PROCES IZRADE.....	3.
2.1. Ideja.....	3.
2.2. Slikanje.....	4.
2.3. Šivanje.....	6.
3. PROCESUALNI ASPEKT.....	9.
4. RITUALNI ASPEKT.....	10.
5. INTIMIZAM.....	12.
6. SIMBOLIZAM.....	14.
7. PAMĆENJE I ZABORAV.....	17.
8. KRŠĆANSKI BRAK.....	19.
9. ZAKLJUČAK.....	23.
10. LITERATURA.....	24.
11. POPIS ILUSTRACIJA.....	25.
12. POPIS RADOVA.....	26.

1. UVOD

Rad se bavi idejom dote ili miraza, tj. svega onoga što žena svojom udajom donosi u brak i stavlja na raspolaganje mužu.¹ S obzirom da sam se na proljeće ove godine udala, kao svojevrsnu psihičku, fizičku i duhovnu pripremu za brak, izradila sam svoju dotu. Ona se tradicionalno veže uz određenu pokretnu (posteljina, posuđe, odjeća) ili nepokretnu imovinu (zemljište, kuća), no uslijed promjene načina proizvodnje, društvenih i ekonomskih odnosa, dota gubi svoj prvobitni značaj. Ona danas više nije značajni faktor u sklapanju braka. Ovim radom želim proširiti ono što je dota dosad obuhvaćala te zanemariti ekonomsko-materijalnu komponentu, a u prvi plan staviti nematerijalnu dimenziju, tj. sve ono što žena donosi u brak kao osoba. Svome mužu ja ću predati svoje tijelo, duh i dušu. Sve što mene čini, ono što jesam, svu svoju povijest, iskustvo i sjećanja. Donosim mu svoju intimu, vrijednosti i stavove, osobine, znanje, kao i razne blagoslove i rane. Donosim mu svoje prijatelje, obitelj i rodno mjesto.

Izradila sam svojevrsni kolaž poput *Atlasa Mnemozine* Abyja Warburga rađen u razdoblju između 1924. i 1929. godine. Kao što je on oživljavao povijest zapadne civilizacije nizom antičkih prizora međusobno povezanih na simboličkoj, intuitivnoj i vizualnoj razini², tako sam ja nizom realistično naslikanih prizora iz vlastite svakodnevice pružila uvid u svoj dosadašnji život i lik. Rad se sastoji od više manjih ulja na platnu koja nisu napeta na letvice, već ušivena u pokrivač kojim ćemo se moj muž i ja grijati. „Dota“ stvara kontrast između suvremene umjetničke prakse i tradicionalne teme. Riječ je o proceduralnoj umjetnosti³ u kojoj je naglasak na ritualnom činu slikanja, šivanja te kasnije pokrivanja. Bilo je važno vrijeme posvećeno osvješćivanju, unutarnjem promišljanju i suočavanju sa sjećanjima, osobama i mjestima iz moje prošlosti. Prizore sam birala s obzirom na osobne, duhovno-religijske osjećaje. Kao produkt ovog procesa ostao je trag, sjećanja zabilježena na platnu poput malih razglednica u bližu i dalju, osobnu povijest.

¹ Leksikografski zavod Miroslav Krleža. 2013. – 2024. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Miraz*, izvor: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41117> (preuzeto: 4.06.24.)

² D. Johnson Christopher, *About the Mnemosyne Atlas*, izvor: <https://warburg.library.cornell.edu/about> (preuzeto 4.06.24.)

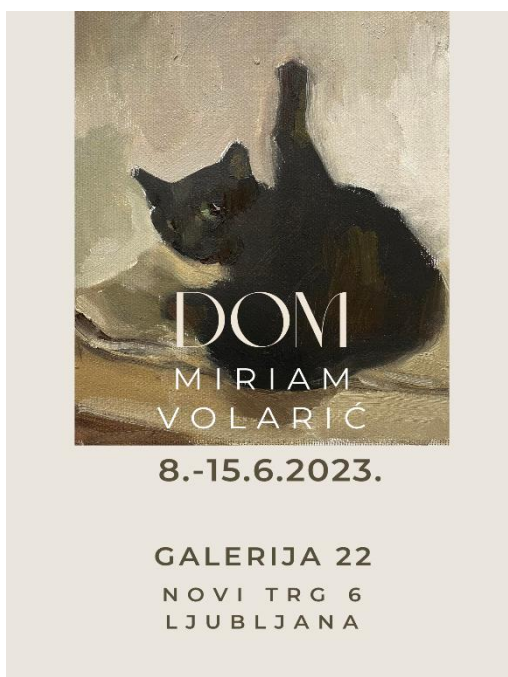
³ Šuvaković, Miško. 2005. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb : Horetzky, str. 516, izvor: https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf (preuzeto: 31.05.24.)

Prvi dio pisanog dijela diplomskog rada detaljno opisuje proces izrade samog pokrivača od ideje do konačne realizacije, zatim prelazi u procesualni aspekt i prezentaciju rada, nadalje razlaže osnovne karakteristike- intimizam i simbolizam u radu te završava produbljivanjem teme u kontekstu odnosa pamćenja i zaborava i cjelokupnom teološkom pozadinom u vidu sakramenta braka.

1. PROCES IZRADE

2.1. Ideja

Sve je počelo na Erasmus projektu za vrijeme ljetnog semestra 2023. godine. Po dolasku u Ljubljano osjećala sam se vrlo usamljeno i nostalgично. Pregledavajući svoju galeriju u mobitelu, naišla sam na fotografiju svojeg kućnog ljubimca, mačke Noxi. Iz puke želje da nešto naslikam, na malom komadu već prepariranog platna, koji nisam niti zategnula na letvice, naslikala sam upravo nju. Slikala sam brzo, u jednom dahu. To me zabavilo i smirilo. Na mobitelu sam pronašla još nekoliko fotografija s motivima kuće u Vrbniku na Krku koje sam htjela naslikati. Ubrzo se to pretvorilo u seriju radova. Tijekom cijelog semestra tehnikom ulja na platnu slikala sam male "razglednice" rodnog Vrbnika, prijatelja, mjesta i različitih sjećanja. Iglom slučajaj, galeristu Boštjanu Pircu svidjeli su se moji radovi te mi je ponudio da izlažem u njegovoj Galeriji 22. Tako je nastala samostalna izložba „Dom“ u Ljubljani od 8. do 15. srpnja 2023. godine. Na otvorenje su došli mnogi prijatelji i rodbina iz Hrvatske te se tako stvorila moja čežnja za zajedništvom na najljepši mogući način.

Slika 1: Miriam Bajčić, plakat izložbe „Dom“, 2023.

Po povratku u Rijeku, htjela sam nastaviti razvijati tu ideju jer sam vjerovala da sam na tragu nečeg dubljeg. Paralelno su počele pripreme za vjenčanje koje se održalo u svibnju 2024. godine. Shvatila sam da neću imati dovoljno energije i pažnje za oba cilja te sam ih odlučila spojiti. Moj diplomski rad ujedno je bio i priprema za vjenčanje. Traženje prikladnih trenutaka iz osobne prošlosti te oslikavanje istih, pružilo mi je katarzični element u pripremi za sakrament braka. Prisjećanjem i uranjanjem u njih mogla sam radosna i mirna srca zahvaliti Bogu, pustiti ih i pohraniti, a kao trag tog procesa nastala je „Dota“. Ona je sve ono što donosim u brak, ali ne kao teret, već kao mekani pokrivač.

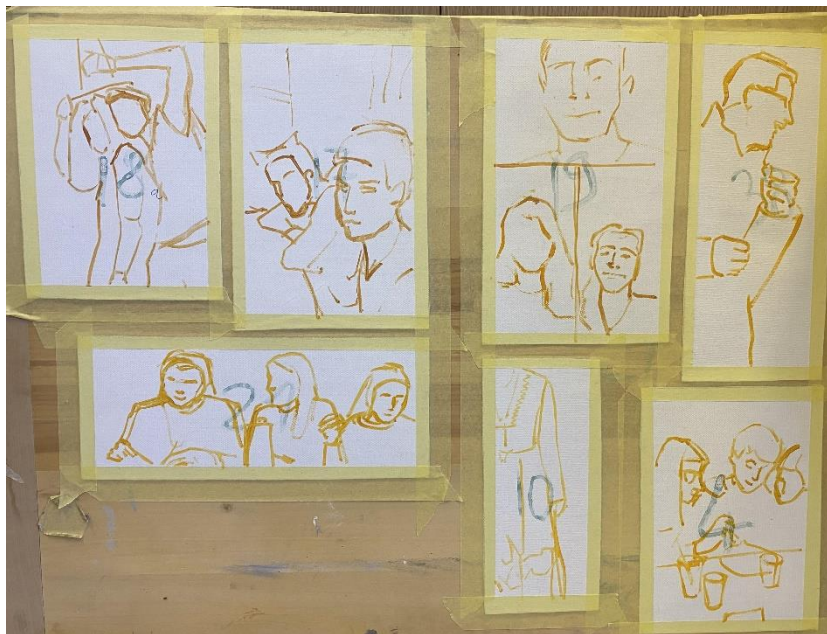
2.2. Slikanje

Prvi korak sastojao se od pronalaženja i kupovanja slikarskog platna. Naručila sam veliku rolu prepariranog lanenog platna koje sam zatim skalpelom izrezivala u različite pravokutne formate. Najmanji je dimenzija 9x9 cm, a najveći 40x30 cm. Nakon okvirnog prosuđivanja veličine dekice na koju će platna biti pričvršćena, na pod sam posložila 55 praznih platna tako da sva platna zajedno čine jedan veliki pravokutnik. Svako platno sam numerirala i fotografirala kako bih ih mogla ponovo složiti po istom rasporedu. Kada sam preslagivanjem dobila željeni raspored platna, mogla sam započeti oslikavanje.

Radila sam u tehnici ulja. Ono mi pruža najveću fleksibilnost u vidu teksture i fature. Započinjala sam vrlo lazurnom linearnom skicom kojom smještam motiv u format i reduciram fotografiju na glavne cjeline. Za prvi sloj obično sam koristila intenzivnu, toplu boju (narančastu ili crvenu) kako bi se u kasnim fazama tek suptilno nazirala kroz druge slojeve boje s ciljem postizanja dinamičnosti.

Prva faza slikanja zahtijevala je najviše koncentracije, iako je trajala relativno kratko. S obzirom da je riječ o malim formatima, istovremeno bih žutom trakom zalijepila nekoliko platna na drvenu ploču i paralelno radila na tri do pet platna. Drugi sloj sastojao se od postavljanja osnovnih tonskih odnosa na slici. U ovoj fazi slike su već mogle djelovati dovršeno ukoliko su se vrlo precizno uspostavili odnosi među tonovima, no znajući da ću oslikavati i treći sloj, u drugom sam radila opušteno i neopterećeno. Slobodni potezi kista davali su slikama svježinu te omogućili nastanak neočekivanih elemenata. Njih nisam mogla kontrolirati, ali ukoliko bih ih na vrijeme uočila, ne bih ih doslikavala. U trećem sloju sam ispravljala nastale greške i

dovršavala što je bilo potrebno. Nakon jednog dana sušenja, ponovo bih ispravljala, dorađivala i dodavala završne detalje. Ukoliko su prethodni koraci bili savjesno odrađeni, završna faza bila je poput stavljanja šlaga na tortu.

Slika 2: Miriam Bajčić, početna faza slikanja, 2023.

Slike na prvi pogled izgledaju poput fotografija, no samo malo duže zadržavanje pažnje na njima, otkriva nam mnoge nesavršenosti koje slikama daju impresionistički duh u tijelu realizma. Tijekom svog studiranja najviše sam se nadahnjivala slikama minhenske škole i impresionista. „Dota“ je realistični trenutak. Naslikana je brzo i neopterećeno s posebnim naglaskom na realističnost portreta. Važno mi je bilo da mjesta i ljudi na slikama budu prepoznatljivi kako bih sačuvala sjećanje, no ne nauštrb atmosfere i osjećaja koje s tim sjećanjem vežem. Slikanje je za mene poput slagalice, a moto glasi: „Stavi pravu stvar na pravo mjesto, i čini to često“.⁴

Impresionisti me uče kako boje, svjetlo i sjena mogu biti varljivi te ih, ukoliko ih naučim gledati, lako mogu reproducirati i na platnu. Drugi uzor mi je Josip Račić. Njegova osobna priča, kao i mali, ali zlatni umjetnički opus, imaju posebno mjesto u mom srcu. Povezuje nas odrastanje u seoskoj sredini, lijepa sjećanja na djetinjstvo i

⁴ Aerodrom. 1981. *Stavi pravu stvar*, izvor: <https://genius.com/Aerodrom-stavi-pravu-stvar-lyrics> (preuzeto 4.06.24.)

dom, iz čega je proizašao poseban senzibilitet za ljude koji ga okružuju. Inspirira me njegov žar za slikanjem i vrhunski rezultati koje je postigao u kratkom razdoblju studiranja na akademiji. Njegova tragična smrt osvještava mi koliko je težak život umjetnika te koliko je snage potrebno da se živi u krutom, nesenzibilnom društvu. Njegove slikarske manire su jednostavne, nježne i sigurne, a vjerujem da je i on sam bio takav.

2.3. Šivanje

Kada sam oslikala svih 55 platna u razdoblju od listopada 2023. do travnja 2024. godine, ponovo sam ih preslagala i prilagodila pokrivaču. Kupila sam bijeli pokrivač dimenzija 150 cm x 220 cm, obrubljen čipkom. Prvi pokušaj pričvršćivanja platna na pokrivač bio je plastičnim druckerima. Na platna sam nalijepila muški dio, a na pokrivač ušila ženski. Mislila sam kako je to dobar način da brzo i jednostavno pričvrstim i skinem platna ukoliko je potrebno prati pokrivač ili presložiti platna, no ubrzo sam shvatila da nisu dovoljno čvrsti te da platna ispadaju. Drugi pokušaj se sastojao od ručnog šivanja slike na pokrivač. On se pokazao presporim te neurednim i nepraktičnim.

Slika 3: Miriam Bajčić, proces šivanja s Ružicom Bajčić, 2024.

Na kraju sam se odlučila za šivanje na šivaćoj mašini. Za taj korak bila mi je potrebna pomoć jer se dotad nisam služila šivaćom mašinom. Svoje znanje, vještine i dobru volju, na raspolaganje mi je dala moja sadašnja svekrva Ružica Bajčić s kojom sam do dugo u noć slagala i šivala platna na pokrivač. Koristile smo šivaću mašinu Singer Samba 4 moje pokojne none Rite Fičor.

Slika 4: Miriam Bajčić, detalj *Dote*, 2024.

Slika 5: Miriam Bajčić, detalj *Dote*, 2024.

Slika 6: Miriam Bajčić, *Dota*, 2024.

3. PROCESUALNI ASPEKT

Prezentacija „Dote“ u obliku je performansa, umjetničke forme koja spada u procesualnu umjetnost. M. Šuvaković u svojem rječniku navodi kako procesualna umjetnost obuhvaća različite neoavangardne i postavangardne pokrete iz 60-ih godina (hopening, neo dada, fluksus, akcionizam, body art, performans, siromašna umjetnost i anti-form umjetnost). Performativna umjetnost temelji se na transformaciji umjetničkog djela ili intervencije u prostoru u prostorno-vremenski događaj ili proces.⁵ Naziv "procesualna umjetnost" često se koristi kao sinonim za "postminimalnu umjetnost". U procesualnoj umjetnosti događaji se ne prikazuju slikom, fotografijom ili filmom, već se ostvaruju u stvarnom vremenu i prostoru, no često se dokumentiraju u obliku videa, slike ili teksta.

Jednostavni performans vezan uz „Dotu“ odvija se na krevetu ili kauču na kojem moj muž i ja ležimo prekriveni tim pokrivačem. Društvu spektakla pružamo različite reprezentacije sebe u malim sličicama na pokrivaču, no ispod njega smo pravi mi. „Dota“ je ujedno i štit i ogledalo koje stvara igru intimnog i javnog, internog i eksternog. Ujedno se postavlja pitanje, ako je umjetnost moj medij, želim li ja tim činom jednostavno prenijeti informaciju o sebi ili je u pitanju neka vrsta manipulacije? Za mene ne postoji nešto poput „objektivnog prenošenja informacija“. Svako autentično življenje po određenim vrijednostima nužno poziva druge da preispitaju svoje stavove i mišljenja. „Dota“ je prvenstveno plod intimnog odnosa s Bogom i duboke uronjenosti u stvarnost. Ona zastupa određene vrijednosti, bez skrivanja, a ako nekoga „zavede“, znači da se dao zavesti.

Slika 7: Ivan Vranjić, performans *Dota*, 2024.

⁵ Šuvaković, Miško. 2005. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb : Horetzky, str. 516, izvor: https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf (preuzeto: 31.05.24.)

4. RITUALNI ASPEKT

Ritual u širem smislu označava ceremonijalnu, ponavljajuću radnju. Pojam se najčešće veže uz vjerske prakse, no ritual ili obred može biti bilo koja ljudska aktivnost. Čovjek je oduvijek svoju svakodnevnicu gradio na osobnim i kolektivnim ritualima. Raznim ritualima zajednice se povezuju i održavaju. Ujedinjuje ih zajednička radnja koja se obavlja redovitim vremenskim periodima, uvijek na isti način. Masovnim ritualnim obredima mogu se postići kolektivna estetička stanja poput onih na utakmici, koncertu ili političkim okupljanjima, no svakodnevni rituali ne moraju izazivati tako snažan efekt. Tako razlikujemo mnoge osobne rituale, poput onog ispijanja kave, uljepšavanja, jutarnje ili noćne rituale kojima reguliramo dnevni ritam. Ritualima se trudimo balansirati predvidive i nepredvidive dijelove dana, mjeseca, godine, životne periode. Iako se pojam rituala i obreda poistovjećuju, M. Šuvaković ih u svom *Pojmovniku suvremene umjetnosti* razlikuje po svrsi i očekivanjima. Dok se rituali fokusiraju na postizanje magijskih ciljeva ili utjecaja, obredi su često usmjereni na socijalnu identifikaciju i pripadnost zajednici.⁶ U kontekstu umjetnosti, ritual naglašava umjetnikovu predanost radu. Proces izrade, određeno mjesto, način, misaoni obrasci koji se ponavljaju, postaju dio samog rada. Fokus se prebacuje sa samog završnog produkta na izradu, tj. umjetnički predmet koji je kao trag ostao nakon određene ritualne prakse. Metaspiritualna umjetnost *okrenuta je intrinzičnim postupcima i usmjerena na čin stvaranja, asketsku poziciju umjetnika i nasuprotna je populizmu*⁷.

U slučaju „Dote“, slikanju sam pristupila vrlo promišljeno. Proces se odvijao kroz nekoliko manjih rituala. Prva faza sastojala se od odabira fotografije po kojoj ću slikati. Dugo sam vremena birala koje ću fotografije naslikati. Prolazila sam kroz mnoge albume, one fizičke i one u galeriji mobitela i raznim aplikacijama. Prelazila sam preko mnogih poruka na mobitelu kako bih pronašla fotografije iz ranije mladosti. Na taj način ponovo sam probuđivala razna sjećanja te sam iz drugačije perspektive mogla sagledati osobe, događaje i mjesta. Nakon što sam odabrala nekoliko fotografija, odredila sam prikladni format i krenula oslikavati prvi sloj. To je bila zanimljiva i dinamična faza koja podnosi

⁶ Šuvaković, Miško. 2005. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb : Horetzky, str. 550, izvor: https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf (preuzeto: 31.05.24.)

⁷ Elezović, Nadežda. 2022. *Metaspiritualna umjetnost u Hrvatskoj u drugoj polovini 20. st.*, Zadar, urn:nbn:hr:162:514040, str.162, izvor: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:514040> (preuzeto: 4.06.24.)

sve „greške“. Slikala sam slobodno, no vrlo koncentrirano i istovremeno sam osmišljavala strategiju za sljedeći sloj. Sam proces slikanja doživljavala sam kao molitvu. To je bio razgovor u kojem sam otkrivala nove odnose, emocije i misli koje su fotografije evocirale u meni te sam ih predavala Bogu, molila da ih blagoslovi, dopuštala da mi On govori o njima. Otkrivala sam ranjivosti i strahove kojih prije nisam bila svjesna. U trenucima kada bi misli postale zamorne i opterećujuće, pustila bih neki video dužeg formata (kateheza ili *podkast*) kako bih odvrtila misli na neko vrijeme. Dok sam radila (obično u jutarnjim i prijepodnevnim satima), izmjenjivala sam periode tišine i videa kako bih bila što efikasnija i opuštenija. Sama tehnika ulja na platnu, također je bila važni dio rituala. Ona iziskuje strpljenje, periode sušenja i ponovnog preslikavanja. Slojevitost i postepenost bile su ključne za rad u ovoj tehnici.

Zatim, nezaobilazan je ritual šivanja koji se sastoji od mehaničkog udaranja igle o platno i izmjenjivanja perioda tišine i buke. „Dota“ je bio moj prvi šivaći projekt. Šiti me učila tada buduća svekrva Ružica, a radile smo na mašini moje pokojne none Rite. Na taj način osjećala sam posebnu povezanost sa ženama iz moje obitelji. Iako danas nije previše važno zna li žena šiti, u narodu je i dalje prisutna svijest za određene „ženske“ vještine poput kuhanja i šivanja. Imam osjećaj da se takve vještine danas podcjenjuju te komentari poput „sada se možeš udati“ ironiziraju konkretne i hvalevrijedne vještine. Učenjem šivanja htjela sam dati na važnosti tom zanimanju koje je hranilo mnoge generacije u mojoj obitelji. „Dota“ spada u oblik *fammagea*, pojam koji je prvi put uvela umjetnica Miriam Schapiro.⁸ Ona je za izradu svojih umjetničkih radova koristila tradicionalno ženske vještine poput šivanja, pletenja i kačkanja s ciljem emancipacije dekorativnosti u razdoblju od sredine sedamdesetih do početka osamdesetih godina prošlog stoljeća. Razne čipke, stolnjaci, plahte i slične rukotvorine tako više nisu obična kućna dekoracija, već mogu biti cijenjeni umjetnički rad priznat od umjetničke zajednice. Upravo njima se Miriam Schapiro koristila kako bi progovorila o svom židovskom identitetu i o položaju žene u kontekstu američke povijesti.

⁸ Museum of arts and design. 2018. *Unapologetic Feminine Excess*, izvor: <https://madmuseum.org/views/unapologetic-feminine-excess> (preuzeto 29.05.24.)

Konačno, „Dota“ je pokrivač koji vjerojatno neće biti korišten kao uporabni predmet, no u kontekstu performansa simbolično će biti dio naše jutarnje/večernje rutine. Pokrivač koristimo u svježim jutrima i opuštenim večerima. Na kraju dana kada se dnevna vreva utiša, „Dota“ stvara intimno polje sigurnosti. Pokrivanje, razgovor i odmaranje pod tim pokrivačem, važan je dio rituala jednog bračnog para, gdje se međusobno mogu posvetiti jedno drugome.

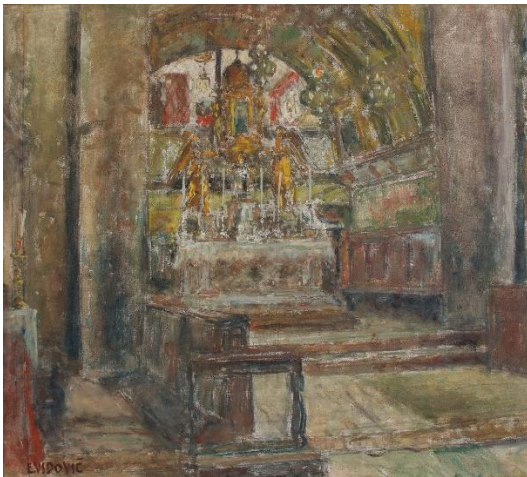
5. INTIMIZAM

Jedno od temeljnih karakteristika „Dote“ je toplina i intimni dojam koji stvara u prostoru. Intimizam je prisutan i u samim motivima na slikama. U najužem smislu intimizam označava osobni, privatni svijet umjetnika koji se u slikarstvu najčešće prikazivao kroz prikaze interijera, no isto tako i mrtve prirode, ukućana i drugih bliskih osoba u obavljanju svakodnevnih radnji. Intimističke slike najčešće prati topli ugođaj, osjećaj udobnosti i sigurnosti te nostalgичna atmosfera. Poput impresionističkih slika, uhvaćen je tek jedan prolazni trenutak, no fokus nije na optičkim igrama i neponovljivom koloritu, već na psihološkom momentu umjetnika. Intimističke slike intimne su jer otkrivaju ono što je ranjivo, osjetljivo, važno, osobno. Iako intimizam nije neki određeni stilski pokret, umjetnike čija djela prva vežemo uz taj pojam su Piette Bonnard i Édouard Vuillard⁹. Ti francuski slikari s prijelaza iz devetnaestog u dvadeseto stoljeće posvetili su se motivima koji otkrivaju njihove osobnosti i privatni život i demistificiraju život umjetnika. U raznim svjetskim, političkim, društvenim i umjetničkim previranjima, svoju mirnu luku, svoju muzu i oltar, pronalaze za svojim kuhinjskim stolom u majci koja sabrano šije. Ovakve prizore ne treba shvatiti kao zamor od marširanja prema novim umjetničkim pothvatima, već kao senzibilne pojedince *koji su u malim stvarima i trenucima jednostavnih radosti zaista pronašli sebe i dali svoj osobni izraz*¹⁰.

⁹ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. 2001, *Encyclopedia Britannica. Intimism*, izvor: <https://www.britannica.com/art/Intimism> (preuzeto 4.06.24.)

¹⁰ Sumpor, Svjetlana. 2009. *Kvartal : kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj, Ljepota malih stvari*, Vol. VI No. 3-4, izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/255715> (preuzeto 4.06.24.)

Na području Hrvatske možemo također istaknuti niz umjetnika tridesetih i pedesetih godina dvadesetog stoljeća koji iz zahvalnosti ili puke potrebe žele istaknuti motive iz svoje svakodnevice s jedinstvenim emocionalnim nabojem. *Unutrašnjost ateljea* (1938.) i *Unutrašnjost crkve Sv. Duje* Emanuela Vidovića primjeri su takve prakse. Svojim titrajnim, suhim potezima kista i toplim, zagasitim bojama, stvara primamljivu atmosferičnost i osjećaj familijarnosti s prostorom.

Slika 8: Emanuel Vidović,
Unutrašnjost crkve Sv. Duje, 1938.

Slika 9: Ivo Dulčić, *Interijer*, 1953.

Nešto intenzivnijeg kolorita i plošnijim pristupom radio je Ivo Dulčić u svojoj seriji *Interijer Dubrovačke kuće I, II i III.* iz 1953. Nadalje, opus Antuna Motike isto obiluje interijerima slikanima slobodnim, ekspresivnim potezima kista. Nezaobilazni lik s naglašenim psihološkim momentima u svojim radovima je Marino Tartaglia. Zaljubljenost u svakodnevnicu možemo vidjeti i u radovima Ljube Babića, kao i drugih slikara iz minhenskog kruga koji su posebno utjecali na moj osobni slikarski razvoj.¹¹ Posebnu privrženost gajim prema Josipu Račiću kojemu sam posvetila jednu od slika u „Doti“.

Konac koji se provlači kroz sve prizore na „Doti“ upravo je taj intimistički pristup neovisno je li riječ o interijeru, mrtvoj prirodi, portretu, pejzažu ili javnom mjestu. Slike su poput prozorčića koje pružaju uvid u različite situacije i događaje u privatnom životu.

¹¹ Lukić, Neva. 2009. Razotkrivanje građanske intime, u: *Vijenac* 411-3, izvor: <https://www.matica.hr/vijenac/411/razotkrivanje-graanske-intime-2730/> (preuzeto 31.05.24.)

Njihov izbor, oslikavanje i dijeljenje s publikom, prostor je ranjivosti, no ujedno i afirmacije identiteta. Njihov mali format asocira na razglednicu, ulaznicu ili kakvu brošuru koju možemo pronaći u nekoj staroj komodi.

Drugi aspekt intimizma u „*Doti*“ je sam predmet pokrivača. On nam služi za prekrivanje, grijanje, zaštitu od hladnoće i tuđih pogleda u toplini doma. Predstavlja zonu komfora s dubokim simboličkim značenjem. U instalaciji „Čopor“ Josepha Bayusa iz 1969. također nalazimo dekice uz ostatak opreme za preživljavanje u ekstremnoj hladnoći, bilo da je riječ o onoj fizičkoj ili, u ovom slučaju, socijalnoj.

6. SIMBOLIZAM

Simboli su središnji elementi ljudske kulture i komunikacije koji predstavljaju ideje, koncepte ili osjećaje. Oni su prisutni u različitim aspektima našeg života, od jezika do umjetnosti, religije, znanosti i svakodnevnih običaja. Simboli su oblik neverbalne komunikacije kojima se stvara i prenosi identitet, religija, kultura neke zajednice, plemena ili nacije. Simboli su posebno važni u umjetnosti, no s obzirom na njihov vizualni karakter, imaju posebno mjesto u likovnoj umjetnosti.

Simbolizam je u umjetnosti u užem smislu bio pokret koji se razvio u drugoj polovici 19. stoljeća kao reakcija na racionalizam i materijalizam industrijskog doba. Umjetnici simbolizma istraživali su religiozne ili erotske teme, izražavali su svoja duhovna stanja koristeći alegoriju, mitologiju i simbole, no simbolizam u širem smislu naglašava važnost simbola kao sredstva komunikacije i izraza koji nadilazi površinske ili doslovne interpretacije. Simboli otvaraju vrata za dublje razumijevanje i suptilnije doživljavanje umjetničkog djela.¹²

Jedna od tradicionalnih umjetničkih forma koja se temelji na simbolima i koju nalazimo u raznim kulturama svijeta je izrada popluna. Riječ je o svakodnevnom, uporabnom predmetu sačinjenom od manjih zakrpa te njihov promišljeni raspored i međusobno nadovezivanje čini kompleksni dizajn. Dezeni imaju dekorativnu i estetsku svrhu, no oni ujedno mogu prikazivati povijest neke obitelji i nose kulturni, nacionalni i religiozni

¹² Leksikografski zavod Miroslav Krleža. 2013. – 2024. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Simbolizam*, izvor: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41117> (preuzeto: 4.06.24.)

značaj. Izrada popluna ili engl. naziv *quilt*, iz kojeg proizlazi naziv *quilt art*, doživljava određenu revitalizaciju pogotovo na području Amerike za vrijeme feminističkih pokreta od 1960. do 1970. godine. Danas možemo popratiti rastući trend izrade umjetnina tradicionalnim metodama poput pletenja, šivanja, kačkanja na području suvremene umjetnosti.

Slika 10: Faith Ringgold, *Who's Afraid of Aunt Jemima?*, 1983.

Iz želje i potrebe da ispriča svoju priču, umjetnica Faith Ringgold¹³ poznata je po svojem aktivističkom radu. Zauzimala se za reprezentaciju afroameričkog stanovništva u umjetnosti, a osobito žena. U svojem radu kombinira razne tehnike. Najpoznatija je upravo po svojim živopisnim *quiltovima*. U intervjuu za *The morning Call Allentown* 2005. godine, osvrnula se na povijest svoje obitelji koju su doveli u Ameriku kao robove. Oni nisu mogli izrađivati svoje skulpture, no zato su koristili raznovrsne komadiće tkanine za izradu pokrivača, za sebe i robovlasnike. U trenutku kada Faith Ringgold nije

¹³ Fox, Margalit. 2024. The New York Times, *Faith Ringgold Dies at 93; Wove Black Life Into Quilts and Children's Books*, izvor: <https://www.nytimes.com/2024/04/13/arts/faith-ringgold-dead.html>, (preuzeto 31.05.24.)

mogla pronaći izdavačku kuću koja bi objavila njezinu biografiju, odlučuje na svoje oslikane pokrivače ukomponirati i tekst. Njezini radovi izgledaju poput velikih, mekih stripova punih teških životnih situacija, a prvi takav rad zove se "Who's Afraid of Aunt Jemima?".

„Dota“ na moj način reprezentira vlastitu malu priču. Oslikana ulja na platnu nisu sva međusobno povezana, ali smješteni na bijeli poplun stvaraju jedinstvenu cjelinu. Na taj način povezala sam se sa svojom tradicijom i povijesti rodnog kraja. Rad s tkaninom asocirao me na propalu tvornicu netkanog tekstila „Vrbenka“ u Vrbniku koja je djelovala za vrijeme druge Jugoslavije. Njezine velike puste sale dugo su vremena stajale prazne i neiskorištene te starije generacije i danas bolno podsjećaju na nekadašnja vremena. Iako sam se ja rodila 2000. godine, tri godine nakon prestanka rada tvornice i dalje sam, kao i moji vršnjaci, bila „zaražena“ neobičnom tugom kada bismo nakon kupanja prolazili pokraj nje. Ta je tvornica ostala duboko urezana u svijest Vrbenčana, pa tako i moga djeda i oca koji su ondje radili. Zaposlenje u toj tvornici, uz rad u polju, omogućilo je mnogim obiteljima opstanak u poslijeratnom vremenu koje bi se u suprotnom morale odseliti „trbuhom za kruhom“. U ono vrijeme bilo je nezamislivo da takva tvornica može propasti. Ondje su se izrađivale raznovrsne tkanine, dekice i pokrivači. Još se u nekim kućama može pronaći poneki komad, a prema njima se odnosi s dozom pijeteta i sjete.

„Dota“ za mene ima mnoga simbolična značenja. Prije svega religiozno - jer vjerujem da je radosno življenje svakodnevice jedan od načina dubokog i intimnog odnosa s Bogom. Drugo, simbolizira sve ono što ja jesam i što predajem svojem budućem mužu. Treće, sam pokrivač simbolizira toplinu doma - onog iz kojeg proizlazim i ono koje namjeravamo graditi. Četvrto, ritualni rad oslikavanja, šivanja i prekivanja, simbolizira kako monotoni rad općenito može djelovati suhoparno i naporno, no u konačnici rezultira smislenom i kompleksnom cjelinom.

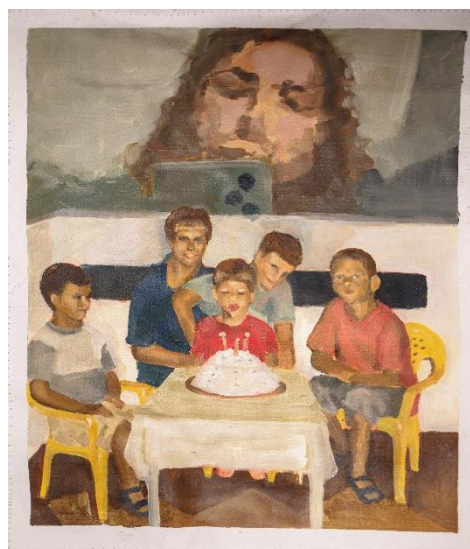
7. PAMĆENJE I ZABORAV

Nataša Lah u svome eseju „Leta atlas“ navodi primjer umjetnika Abyja Warburga i njegov rad „Mnemozina atlasa“ nastalog između 1924. i 1929. godine u kojem je autor dva crna panela obložio crno-bijelim fotografijama, novinskim izrescima, kartama, bilješkama i drugim vizualima koji evociraju povijesno sjećanje zapadne civilizacije od Stare Grčke do Weimarske Republike. Kolekcija slika u kontekstu te proizvoljne umne mape gubi i subjektivnost i objektivnost. Ono predstavlja univerzalni pogled lišen individualnog značenja svake pojedinačne slike, ali isto tako ne možemo reći da ukupnost svih djelića čini objektivni prikaz zapadne civilizacije. Prema tome, rad se temelji na *održivosti unutar strukture medijskog i kulturnog konteksta u kojem nastaje*¹⁴.

Upravo kolektivno sjećanje pruža nam mogućnost povezivanja kroz vizualne podražaje, u ovom slučaju „Dote“. Pojedinačni prikazi sjećanja, osoba, događaja, predmeta, mjesta, rekolerira sa sjećanjima promatrača budeći u njemu osjećaj povezanosti i prividni osjećaj prisnosti sa samom autoricom. Fragmenti stvaraju širu sliku, niti objektivnu, niti subjektivnu, već univerzalnu sliku o Miriam Bajčić strukturiranu na pokrivaču.

Slika 11: Miriam Bajčić, fotografija trećeg rođendana u foto albumu kao predložak za sliku, 2024.

Slika 12: Miriam Bajčić, slika trećeg rođendana na *Doti*, 2024.

¹⁴ Lah, Nataša. 2018. *Lethe Atlas*. *Ars & Humanitas* 12 (2):285-298

Da je naglasak na sjećanju, najbolje se vidi kroz dvije slike na pokrivaču. U jednoj od njih prikazana je fotografija nastala za vrijeme proslave trećeg rođendana. Vidimo četvoro djece i majčino nasmiješeno lice oko malog stola s tortom i svjećicama. Bljeskalica je osvijetlila prizor u donjem dijelu fotografije, a druga polovica potpuno je u mraku. Folija u kojoj se čuva fotografija reflektira lice i mobitel kojim se fotografirala fotografija. Osobno se ne sjećam tog trenutka u kojem sam puhala tri svjećice na torti, no u svijesti su mi ostale žute stolice i bijeli stol „za klince“ na kojem sam uvijek jela s bratom i bratićima. Taj stol i stolice dio su „kolektivne svijesti“ našeg djetinjstva, fotografija rekorelira s mojim sjećanjem otkud se budi emocija pomoću koje se mogu povezati s trogodišnjom Miriam.

Na drugoj slici možemo vidjeti ruku koja drži fotoalbum namjerno prikazujući kontekst u kojem se stara fotografija nalazi. Inzistira se na odmaku između gledatelja i stare fotografije kako bi se naglasila nemogućnost povratka u prošlost. Prikazan je trenutak od kojeg promatramo prošlost - prikazano je prisjećanje.

Ideja „Dote“ počiva na pamćenju, spajanju bljeskova iz prošlosti u zajednički kontekst dekice i budućeg zajedničkog doma kojom se želi ukorijeniti u prošlost kao sastavni dio sadašnjosti i budućnosti. Tradicija na koju se oslanja i Aby Warburg korijenje je od kojeg se ne odustaje, već njeguje i nadograđuje. Takav pristup stoji u strogoj suprotnosti s modernističkim destruktivnim tendencijama vidljivima u McCollumovom radu „Žbuka surogata“ iz 1982. Crne slike ispunjene ništavilom, bez sadržaja, svjedoče o zaboravu i svemu onom čega više nema. Okrenemo li drugu stranu pokrivača „Dote“, možemo vidjeti tek bijele kvadrate bez sadržaja. Lice i naličje „Dote“ tako prikazuju odnos sjećanja i zaborava, punine i pražnjenja.

Personifikaciju tih suprotnosti nalazimo u grčkoj mitologiji- božici sjećanja Mnemozini i njezinoj suparnici, božici zaborava Leti. U ovom sukobu ipak pobjeđuje Mnemozina, no pitanje je vremena kada će se Leta zaogrnuti našim pokrivačem.

8. KRŠĆANSKI BRAK

Kroz povijest čovječanstva različite kulture različito su definirale i poimale pojam braka. U Katekizmu Katoličke Crkve čitamo da je brak *savez među krštenima, kojim muška osoba i ženska osoba međusobno uspostavljaju zajednicu svega života po svojoj naravi usmjerenu k dobru bračnih drugova te k rađanju i odgajanju potomstva*¹⁵. Brak je jedan od životnih poziva po kojem se supružnici posvećuju, međusobno sjedinjuju i pritom su otvoreni za novi život. U brak se stupa sakramentom ženidbe. Sakrament je vidljiv znak nevidljive Božje milosti koja se u tom trenutku izljuje na vjernika i trajno ostaje. U Novom Zavjetu čitamo kako je sedam sakramenata ustanovio Isus Krist, a to su krštenje, potvrda, sveta pričest, ispovijed, bolesničko pomazanje, svećenički red i ženidba. Ono po čemu se sakrament ženidbe izdvaja od ostalih je što su brak i ženidba postojali puno prije dolaska Krista. Isto tako, s ostalih šest sakramenata možemo povući paralelu s određenim vjerskim praksama u židovstvu, no sakrament ženidbe seže puno dalje i postoji oduvijek. Brak i obitelj praiskonski su oblik zajednice i temeljna struktura društva. Što biblijski pojam braka razlikuje od ostalih te kako je Krist uzvisio čin ženidbe na razinu sakramenta?

Celestin Tomić u svojoj knjizi „Uzvišena tajna“ piše kako su brak i obitelj za Izraelski narod, koji je baštinió objavljenu religiju u jednoga Boga, zemaljska stvarnost. Ono se bitno razlikuje od različitih kultova plodnosti koji su bili prisutni u okolnim narodima. Štovanja različitih božanstva poput božice majke, božice ljubavnice itd., spada u magijsku praksu kojom se želi steći plodnost (biološku, poljoprivrednu...) te su temeljene na mitu. Izraelski narod svoje shvaćanje o braku i obitelji temelji na dvama izvještajima o stvaranju svijeta koji su pisani na mitski način, ali nisu mitovi. Dvije su odrednice mita. Prva je da mitološke priče sadrže povijest nekog boga, kao na primjer božice Atene koja je iskočila naoružana iz Zeusove glave, no Jahve nema svoju povijest. On jest oduvijek, a priča počinje stvaranjem kozmosa i čovjeka. Druga odrednica mita je neodređenost vremena. Mitološke priče nastale su u nekoj zamišljenoj prošlosti, izvan „ovog svijeta“. Oni predstavljaju arhetipove koji se uvijek iznova odražavaju na strukture i razne procese

¹⁵ Hrvatska biskupska konferencija. 2016. *Katekizam Katolička Crkve*, Zagreb: Glas Koncila, str. 443, izvor: https://hbk.hr/wp-content/uploads/2018/11/Katekizam_Katoli%C4%8Dke-Crkve.pdf (preuzeto 4.06.24.)

kod ljudi. Nasuprot tome stoji biblijski izvještaj koji govori kako je Jahve dio naše povijesti- on ju je započeo i kontinuirano je prisutan sve do danas. Jedini arhetip koji čovjek može oponašati je stvaralaštvo.¹⁶ *Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih.*¹⁷ Sama naša tijela govore o Bogu koji je van svake seksualnosti, ali kroz komplementarnost muškarca i žene odražava se jedinstvenost i punina. Na drugom mjestu čitamo: *Nato čovjek reče: „Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega!”*¹⁸, čime se izražava intimna povezanost i oduševljenje Adama Evom jer je napokon našao sebi ravnu. Iako je svako od njih cjelovito biće, svoj pravi smisao ostvaruju kroz odnos s drugim. Time vidimo kako je Bog od početka htio da čovjek živi u zajednici, a najintimnija veza je upravo ona bračna. Ponovnim sjedinjenjem u spolnom činu i dobivanjem djece oni aktualiziraju božanski arhetip stvaranja. Na tome se temelji stav da je brak svet - svet je jer je stvoren. Adam i Eva donose nam ideal braka i način na koji je Bog zamislio čovjeka, spolnost i ljubav. Njihovo poslanje na zemlji bilo je *ploditi se i množiti, te zemlju napuniti*¹⁹.

Idilični brak narušio je iskonski grijeh - grijeh oholosti. Pojeli su plod sa stabla Dobra i Zla. Kroz taj čin vidimo čovjekovu želju da sam odlučuje što je dobro, a što loše, bez Boga. Odbijajući poslušnost savršenom Stvoritelju, Adam i Eva narušili su međusobno povjerenje jer sada je svatko mogao „igrati po svojim pravilima“ života. Spoznali su da su goli - da mogu biti povrijeđeni. Počeli su se skrivati jedan od drugog, povukli su se i otuđili. Time je u brak ušao nesklad i kroz ostatak Starog zavjeta možemo pratiti niz obiteljskih tragedija uzrokovanih pojavom poligamije, konkubinata i rastava. U takvim okolnostima bila je potrebna nadnaravna intervencija kako bi se obnovila prvotna Božja zamisao.

Kroz cijeli Stari zavjet Bog nastoji obratiti ljude od njihove zle samovolje. Obnova originalne Božje zamisli odvija se postepeno, kroz razne proroke, kraljeve, pojedince i obitelji koje su bile poslušne Božjem glasu. U jednom trenutku povijesti, kako bi dokazao svoju potpunu ljubav prema čovječanstvu, Bog Otac šalje svoga Sina u svijet kako bi pokazao čovjeku put kući. Dolazak Krista na svijet kulminacija je povijesti spasenja

¹⁶ Tomić, Celestin. 1974. *Uzvišena tajna*, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, str. 31-40

¹⁷ Kršćanska sadašnjost. 2019. *Biblija (Postanak 1,27)*, Zagreb, str. 3

¹⁸ Kršćanska sadašnjost. 2019. *Biblija (Postanak 2, 23)*, Zagreb, str. 4

¹⁹ Kršćanska sadašnjost. 2019. *Biblija (Postanak 9,2)*, Zagreb, str. 9

ljudskog roda. On učvršćuje brak ugrađujući ga u svoj otkupiteljski naum. Odbacuje dotadašnje židovske zakone koji dopuštaju rastavu naglašavajući da je brak prvenstveno božanska institucija te da je čovjek ne može rastaviti. U prisposobi gdje Isus u Kani Galilejskoj na svadbi pretvara vodu u vino vidimo kako ženidba postaje sakrament i već na početku svog javnog djelovanja uglavljuje tu zemaljsku stvarnost u božanstveni plan. To je ujedno najava sakramenta euharistije na Posljednjoj večeri u kojoj vino postaje Kristova krv. Svoj otkupiteljski naum dovršava najvećom žrtvom, predajući svoj život na križu te uskrsnućem otvara put prema Bogu. Želja da postanemo kao bogovi, kako je zmiya u Edenu rekla Evi, napokon se ostvaruje na ispravan način – nasljeđujući Kristov primjer, noseći svoj križ i ljubeći Boga Oca postajemo kao Bog.

Međusobnim darivanjem, služenjem, žrtvovanjem supružnika u braku, nasljeđujemo Kristov uzor koji se žrtvovao kao zaručnik za svoju zaručnicu - Crkvu. Od muža se traži spremnost i na smrt iz ljubavi prema svojoj ženi, a ona je dužna pokoravati se svome mužu kao Crkva Kristu. Ljubav između Oca i Sina je Duh Sveti, a supružnici na isti način nose tu božansku sliku trojstva - ljubav između muža i žene stvara prostor za trećega - dijete.

Kršćanski je brak u svojoj biti ostao isti, no tijekom vremena mijenjali su se pogledi na njega. Nekada je on bio društvena norma, no možemo vidjeti kako stupanje u brak i zasnivanje obitelji postaje sve veći rizik i prava avantura. U zapadnom svijetu društvene strukture više ne pružaju potporu kakva je ona bila prije. Obitelji su postale kao mali otoci u moru mogućnosti samoostvarivanja. Kako bi brak opstao, potrebno je puno više truda nego kada su ga držali okovi patrijarhata. Svjesna sam da stupanje u doživotnu zajednicu u današnje vrijeme zvuči najblaže rečeno neobično i zato težim za dubokim ukorjenjivanjem svoga identiteta u Bogu. Važno mi je kako On gleda na mene. „Dota“ tako na neki način predstavlja štit, oslikan ratničkim bojama moga identiteta te u toplini zagrljaja svog supružnika otkrivam Božji plan za mene u ovom svijetu.

Slika 13: Miriam Bajčić, *Dota*, 2024.

9. ZAKLJUČAK

„Dota“ je simbolička i emocionalna priprema za brak, kao i nasljeđe koje se prenosi u njega. Izrađena u tradicionalnom mediju slikarstva, pokriva i suvremeno polje umjetnosti sa svojim performativnim i ritualnim elementima.

Rad je višeslojan, kompleksan i može se iščitavati na više razina. Vizualno obuhvaća realistične slike u nekonvencionalnom kontekstu dekice. Svaka sličica može se promatrati zasebno, no zajedno čine sveobuhvatnu cjelinu. Nadalje, sam pokrivač, nezaobilazni je uporabni predmet svakog kućanstva i sadrži mnogostruku simboliku i asocijacije: dom, toplina, zajedništvo, zaštita od hladnoće, tuđih pogleda i sl. Treći način razumijevanja ovoga rada je kroz dimenziju vremena i samog procesa biranja i izrade slika, kao i razvijanje manualnih vještina poput šivanja što se tradicionalno veže uz hvalevrijednu sposobnost koju žena može posjedovati. Također, sam čin poklanjanja i korištenja ovog pokrivača, odražava teološko-duhovnu dimenziju vezanu uz kršćanski brak. Ono predstavlja predavanje i sjedinjenje bračnih drugova po prvi put u bračnoj postelji.

Slika 14: Miriam Bajčić, detalj *Dote*, 2024.

10. LITERATURA

Knjige:

- Kršćanska sadašnjost. 2019. *Biblija*, Zagreb
- Tomić, Celestin. 1974. *Uzvišena tajna*, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske

Članci:

- Lah, Nataša. 2018. Lethe Atlas. *Ars & Humanitas* 12 (2):285-298

Web izvori:

- Aerodrom. 1981. *Stavi pravu stvar*, izvor: <https://genius.com/Aerodrom-stavi-pravu-stvar-lyrics> (preuzeto 4.06.24.)
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. 2001, *Encyclopedia Britannica*. izvor: <https://www.britannica.com/art/Intimism> (preuzeto 4.06.24.)
- Elezović, Nadežda. 2022. *Metaspiritualna umjetnost u Hrvatskoj u drugoj polovini 20. st.*, Zadar, urn:nbn:hr:162:514040, str.162, izvor: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:514040> (preuzeto: 4.06.24.)
- Fox, Margalit. 2024. The New York Times, *Faith Ringgold Dies at 93; Wove Black Life Into Quilts and Children's Books*, izvor: <https://www.nytimes.com/2024/04/13/arts/faith-ringgold-dead.html>, (preuzeto 31.05.24.)
- Hrvatska biskupska konferencija. 2016. *Katekizam Katolička Crkve*, Zagreb: Glas Koncila, izvor: https://hbk.hr/wp-content/uploads/2018/11/Katekizam_Katoli%C4%8Dke-Crkve.pdf (preuzeto 4.06.24.)
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža. 2013. – 2024. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, izvor: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41117> (preuzeto: 4.06.24.)
- Lukić, Neva. 2009. Razotkrivanje građanske intime, u: *Vijenac* 411-3, izvor: <https://www.matica.hr/vijenac/411/razotkrivanje-graanske-intime-2730/> (preuzeto 31.05.24.)
- Museum of arts and design. 2018. *Unapologetic Feminine Excess*, izvor: <https://madmuseum.org/views/unapologetic-feminine-excess> (preuzeto 29.05.24.)

- Sumpor, Svjetlana. 2009. *Kvartal : kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj, Ljepota malih stvari*, Vol. VI No. 3-4, izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/255715> (preuzeto 4.06.24.)
- Šuvaković, Miško. 2005. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb : Horetzky, izvor: https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf (preuzeto: 31.05.24.)

11. POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1: Miriam Bajčić, plakat izložbe „Dom“, 2023.

Slika 3: Miriam Bajčić, proces šivanja s Ružicom Bajčić, 2024.

Slika 8: Emanuel Vidović, *Unutrašnjost crkve Sv. Duje*, 1938.

Slika 9: Ivo Dulčić, *Interijer*, 1953.

Slika 10: Faith Ringgold, *Who's Afraid of Aunt Jemima?*, 1983.

Slika 11: Miriam Bajčić, fotografija trećeg rođendana u foto albumu kao predložak za sliku, 2024.

12. POPIS RADOVA

Slika 2: Miriam Bajčić, početna faza slikanja, 2023.

Slika 4: Miriam Bajčić, detalj *Dote*, 2024.

Slika 5: Miriam Bajčić, detalj *Dote*, 2024.

Slika 6: Miriam Bajčić, *Dota*, 2024.

Slika 7: Ivan Vranjić, performans *Dota*, 2024.

Slika 12: Miriam Bajčić, slika trećeg rođendana na *Doti*, 2024.

Slika 13: Miriam Bajčić, *Dota*, 2024.

Slika 14: Miriam Bajčić, detalj *Dote*, 2024.